

11. Kaupunginkirjasto¹⁾

Toiminnan kehitys. Kirjastosta lainattiin v. 1972 yhteensä 4 614 856 teosta vastaten 8.9 kirjaa asukasta kohden. Lisäys edellisen vuoden lainaukseen (4 326 570) oli liki 300 000. Kyseessä ei ollut ennätysmäinen kasvu, mutta silti huomattavan ripeä lainaustoiminnan kehitys. Suuntaus on jatkunut samankaltaisena ja suhteellisen tasaisena jo pitemmän aikaa. Kymmenvuotiskauden kuluessa lainaus on tosiasiallisesti kaksinkertaistunut, sillä v. 1962 kirjastosta lainattiin vajaat 2.3 milj. kirjaa.

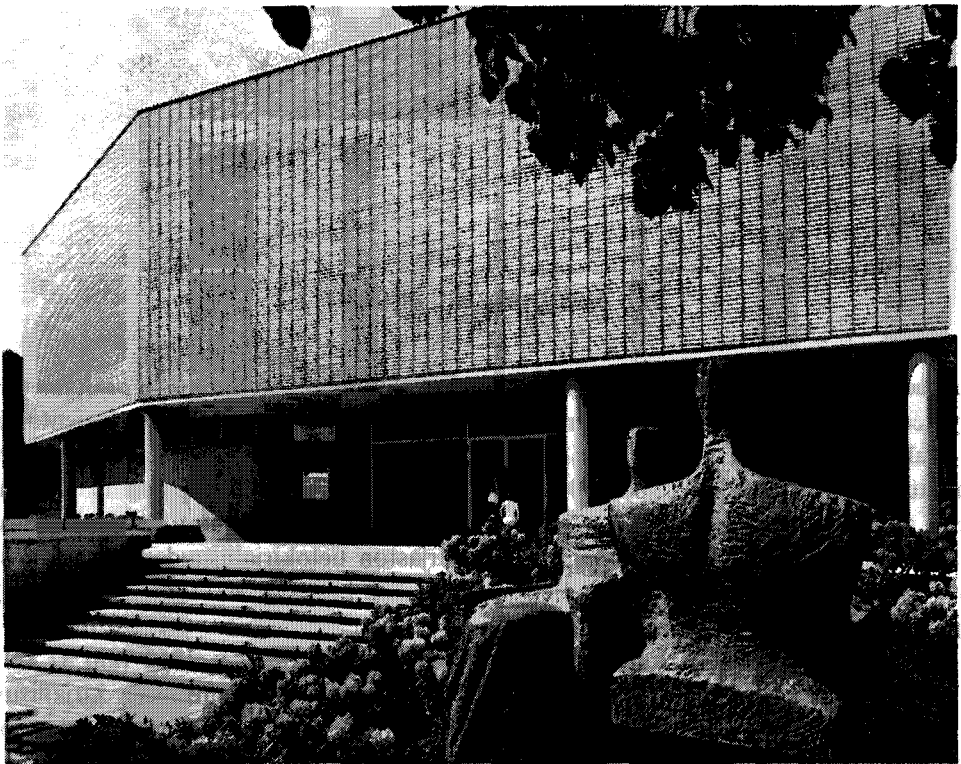
Sytä kirjaston lainaustoiminnan poikkeuksellisen vilkkaaseen kasvuun on aiheellista pohtia. Kehitys on vastaavanlaisena ollut havaittavissa miltei kaikissa maamme kaupunginkirjastoissa, joten kyseessä ei ole mikään pääkaupunkiin liittyvä erikoisilmiö. Luultavasti vapaa-ajan huomattava lisääntyminen muodostaa erään kehityksen päätekijän. Viisipäiväiseen työviikkoon siirryttiin pääasiallisesti jo useita vuosia sitten. Näyttää kuitenkin siltä, että totuttautuminen uuteen järjestelmään on tapahtunut asteittain ja että pitkän viikonlopun ohjelmoinnissa hakeudutaan uusiin tottumuksiin varsin verkkaisesti. Huomionarvoista on, että kirjaston lauantailainaus on tasaisesti kasvanut ja saavuttamassa henkilökuntavaikeuksia aiheuttavat mittasuhteet. Kehitystä on pääpiirteissään pidettävä myönteisenä ja lauantaisin ylläpidettävään toimintaan velvoittavana.

Lukuihin on myös omalta osaltaan vaikuttanut kirjaston tarjonnan laajentuminen. Kokoelmien luonnollisen kasvun ohella tulee kysymykseen laajaksi paisunut taskukirja- ja mielipidekirjatuotanto. Tämä heijastuu kirjaston tietokirjallisuuden lainauksessa siten, että luokasta 300 (yhteiskuntatieto) lainattiin kertomusvuonna 186 020 kirjaa vastaavan luvun oltua v. 1962 vain 37 321 kirjaa. Edelleen on viihteellisen kirjallisuuden osuus hankinnoissa lisääntynyt nostoen omalta osaltaan kaunokirjallisuuden korkeita lainauslukuja. Myös lainaajien määrässä on havaittavissa huomattavaa lisäystä. Rekisteröityjä lainaajia oli kertomusvuonna 157 900 (138 989).

Uudet huonetilat. Kertomusvuoden aikana hankittiin huoneisto perustetulle Pihlajamäen uudelle sivukirjastolle. Suunnitelma toteutettiin osakekauppana koskien uudessa ostoskeskuksessa vapaana ollutta, 592 m² käsittävää myymälätilaa. Suhteellisen vaatimattomien muutoksin huoneisto voitiin kunnostaa kirjaston tarpeita vastaavaksi. Kalustosuunnitelman laati sisustustait. Anneli Jäntti rakennusvirastosta. Värien käyttö oli verrattain rohkeata alkaen vihreäsävyisestä kokolattiamatosta. Kuvataidetoimikunnan kautta saadut taideteokset, näiden joukossa amerikkalainen toteemipaalu, piristävät omalta osaltaan yleisvaikutelmaa.

Sivukirjaston perustamispäätökseen vaikutti Pihlajamäen ja Pihlajiston asemakaa-

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa ja kaupunginkirjaston toimintakertomuksen eripainoksessa.

Kesäkuussa paljastettiin Kari Juvan veistos »Lukusali» Töölön sivukirjaston pääsisäänkäynnin edessä.

vallinen »tiivistäminen», minkä johdosta tavoitteena oleva väestöpohja nousi yli 15 000 asukkaan rajan. Kokemukset sekä alkuaikojen että jatkuvan käytön osalta viittaavat siihen, että kirjastoa todella entistä suuremmassa ja miltei yllättävässä määrin kaivataan eristetyssä asemassa olevissa asumalähiöissä. Uuden sivukirjaston ensimmäisenä aukiolopäivänä (15.5.) lainattiin peräti 2 364 kirjaa ja myöhemminkin lainausluvut ovat pysytelleet odotettua korkeammalla tasolla. Tämä toi korostetusti esiin ne vaikeudet, jotka liittyvät kauttaaltaan uuden peruskirjakokoelman hankkimiseen. Kustantajien järjestelmällisesti vähentäessä varastointiaan on kirjakaupan kautta saatavissa entistä suppeampi määrä nimikkeitä. Tällöin uuden kirjaston valikoima jää pakostakin kapeaksi ja aiheuttaa yleisön taholta luonnollista tyytymättömyyttä.

Tarjontaa pyrittiin tästä syystä huomattavasti täydentämään muista kirjastoista saaduilla väliaikaisilla kirjasiirroilla.

Herttoniemen sivukirjaston uudet, 744 m² käsittävät huonetilat valmistuivat kesäkuun alkuun mennessä Itäisen lääkäriaseman yhteyteen suunnitellussa B-rakennuksessa. Suunnittelusta vastasivat arkkitehdit Kirsti ja Erkki Helamaa ja kalustopiirustukset laati sisustustait. Anja Danska. Huoneiston kokonaisvaikutelma on harvinaisen valoisa ja avara. Täälläkin on käytetty värejä epäsovinnaisella tavalla ja täydennetty sisustusta kaupungin hankkimilla taideteoksilla.

Alkuvaiheessaan käyttöluvut eivät Herttoniemen sivukirjaston osalta osoittaneet poikkeuksellista kasvua. Kirjaston laajentunut käyttö näyttää kehittyneen hitaanlaisesti sijoittuen talvikauteen ja myötäillen suuren

rakennuskompleksin muiden osien valmistumista.

Sekä Pihlajamäen että Herttoniemen sivukirjastot on suunniteltu ns. perhekirjastoperiaatetta noudattaen siten, että aikuisten ja lasten huonetiloja ei ole väliseinän erottettu toisistaan. Tämän kirjastotyyppin huomattavina etuina on pidetty tilansäästöä ja tilaratkaisun joustavuutta. Samoin on eduksi, että rajankäynti aikuisten ja lasten välillä ei muodostu jyrkäksi eikä johonkin ikävuoteen kahlittuna kaavamaiseksi. Toisaalta on havaittavissa, että lasten ja nuorten käyttäytymistavat ovat muuttumassa yhä äänekkäämmiksi ja vanhempia henkilöitä häiritseviksi. Nuorison suhteen on myös lisääntyviä järjestyksenpitovaikeuksia. Näistä syistä on suunnitteluperiaatteita eritoten muissa Pohjoismaissa ryhdytty viime vuosina tarkistamaan pyrkien pois perhekirjastoratkaisuista. Jotta ei jälleen päädyttäisi kaikkiin niihin taloudellisiin ym. haittoihin, jotka liittyvät tiukkaan osastojakoon, on huomiota kiinnitetty akustisiin järjestelyihin ja häiritsevien toimintojen erottamiseen omiin erillisiin huonetiloihinsa. Joka tapauksessa on ilmeistä, että erilaisten työhuoneiden ja aputilojen tarve on entisestään korostunut. Ohjelmallisten toimintojen jyrkkä lisääntyminen ja monipuolistuvan kirjastoaineiston tarjonta asettavat lisäksi uusia vaatimuksia huonetilaratkaisuille. Tarpeellisen pinta-alan suuruus on näin ollen nopean muutoksen alaisena ja huoneistonormien tarkistaminen on jatkuvasti aiheellista.

Pääkirjaston korjaustyöt. Pääkirjaston vuosikorjaamista jatkettiin kunnostamalla kirjainpito-osaston tilat sekä osa porraskäytävää. Vahtimestarin asuntona olleet huonetilat voitiin myös liittää hallinnollisiin tiloihin ja siten jonkin verran helpottaa vallitsevaa tilanahtautta. Kymmenisen vuotta kestäneiden osastoittaisten vuosikorjausten ja niihin liittyvien muutostöiden avulla pääkirjastorakennus on miltei kauttaaltaan kunnostettu. Yleisvaikutelma on näillä järjestelyillä

saatu niin tyydyttäväksi kuin epäkiitolliset olosuhteet suinkin sallivat. Palvelun kehittäminen on jossain määrin onnistunut siten, että huomattavan korkeat lainausmäärät eivät ole aiheuttaneet kohtuutonta ruuhkaantumista. Tilanne on kuitenkin jatkuvasti varsin vaikea ja kertomusvuonna kirjattu pääkirjaston lainauksen lisääntyminen uuteen ennätyslukemaan, 774 319 kirjaa, on tulevaisuutta ajatellen syvästi huolestuttava.

Uuden pääkirjaston tarpeellisuus ja välttämättömyys käyvät vuosi vuodelta ilmeisemmiksi. Rakennuksen suunnittelussa on sikäli edistytty, että kaupunginjohtaja asetti 2.11. työryhmän kyseisen hankkeen valmistelevaa suunnittelua varten. Ryhmän jäseniksi nimettiin II apul.kaup.-arkkit. Mikko Karjanoja rakennusvirastosta, arkkit. Reijo Jallinoja kaupunkisuunnitteluvirastosta ja kirjastonjohtaja kaupunginkirjastosta. Ryhmän sihteerinä toimi os.hoit. Eila Lindqvist.

Henkilökunta. Kertomusvuoden päättyessä oli kaupunginkirjastossa 191 vakinaista ja 45 tilapäistä viranhaltijaa, työsuhteessa olevia kuukausipalkkaisia työntekijöitä oli 12. Tuntipalkkaisten kirjastoamanuenssien ja -apulaisten vuoden aikana suorittama työ määrä oli 159 206 t, vastaten n. 96 kokopäiväisen työntekijän työ määrää. Lainauksen kasvusta johtuen henkilökuntatilanne oli edelleenkin huomattavan kireä.

Kaupunginkirjastossa valittiin kertomusvuonna uusiksi viranhaltijoiksi 11 ja sisäisiä virkanimityksiä suoritettiin neljä. Kirjaston palveluksesta erosi kahdeksan, josta kuusi viranhaltijaa siirtyi eläkkeelle.

Kaupunginkirjaston palveluksessa oleville myönnettiin sairauden, tapaturmien ja äitiyslomien vuoksi virkavapautta yhteensä 5 883 päivää.

Kirjastotutkintoa varten vaadittavan esi-harjoittelun suoritti kahdeksan henkilöä ja kirjastotieteen ja informatiikan cum laude-arvosanaa varten vaadittavan väliharjoittelun kuusi henkilöä. Esiharjoittelijoille järjes-

tettiin keväällä koulutustilaisuuksia (22 t), joissa käsiteltiin mm. kaupunginkirjaston historiaa ja organisaatiota, kirjallisuuden valintaperiaatteita ja hankintamenetelmiä, luokitusta ja luettelointia sekä kirjastotoiminnan erityistyömuotoja. Harjoittelunohjaajana toimi apul.kirj.joht. Sirkka-Liisa Meri. Kirjastonjohtajan ja harjoittelunohjaajan lisäksi luentoja pitivät kirjaston omat, esitelyjen alojen asiantuntijat.

Henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston järjestämille tulokaskursseille osallistui yhdeksän kirjastoamanuenssia ja apul.kirj.johtaja osallistui työpaikkaneuvottelijain kursseille. Lisäksi henkilökunnasta suoritti yksi ATK-peruskurssin, yksi kokous- ja neuvottelutaidon kurssin, yksi työnopetuskurssin ja hallinnollisen kurssin, yksi toimistotekniikan kurssin ja yksi osallistui konekirjoittajien jatkokoulutuspäiville.

Kirjastossa työskenteli kaksi toimistokoulun harjoittelijaa. Työnopettajana toimi toim.apul. Marja Lehtonen.

Sivukirjaston- ja osastonhoitajille järjestettiin kaksi kokousta: 24.5. selviteltiin uusia virkaehto- ja työehtosopimuksia sekä pohdittiin siirtokirjakokoelmaan liittyviä ongelmia ja 18.10. käsiteltiin apulaiskirjastonjohtajien tehtäväjakoa koskevaa ohjesäännön muutosta sekä suunniteltiin sivukirjaston- ja osastonhoitajien kokousten kehittämistä. — Pääkirjaston ja suurimpien sivukirjastojen sisäisten henkilökuntakokousten pitäminen on vakiintunut.

Henkilökunnalla on ollut edustajansa seuraavissa kirjaston sisäisissä toimikunnissa: kirjanvalintatoimikunta, henkilökuntalehden toimituskunta ja lastenkirjastotoimikunta. Kertomusvuoden aikana kirjastossa työskenteli lisäksi av-palvelun kehittämistä suunnitellut työryhmä.

Kirjaston lastenkirjastotoimikunta järjesti seuraavat tilaisuudet: av-laitteiden esittelytilaisuus 8.3., nuortenkirjapäiviä ideoinut keskustelutilaisuus 5.4. ja nuorisotyön koordinoitua käsitellyt tilaisuus 9.5. Viimemaini-

tussa tilaisuudessa piti alustuksen fil.lis. Matti Määttänen ja keskusteluun osallistui kirjaston edustajien lisäksi kaupungin ja seurakuntien nuorisotyöntekijöitä sekä Arkadian nuorisoklinikan ja nuorisopoliisin edustajat.

Henkilökunnan kevätretkellä 28.5. tutustuttiin uusiin Herttoniemen ja Pihlajamäen sivukirjastoihin, osallistujia 50. Syysretken kohteina olivat 1.10. Kouvolan ja Sippolan kirjastot. Osallistujia oli 32. Henkilökunnalle 16.5. järjestetyssä tilaisuudessa kertoi kirjastonhoit. Marjatta Lahti Tansanian kirjasto-oloista ja 30.11. esitteli dipl.ins. Marjatta Roos informatiikan teoriaa ja arkipäivää.

Kokoukset ja opintomatkat. Kirj.johtaja osallistui pohjaismaisten pääkaupunkien kirjastonjohtajien kokoukseen Kööpenhaminassa 1.—2.6. sekä Turun, Tampereen ja Helsingin kirjastonjohtajien kokoukseen Turussa.

Apul.kirj.johtaja osallistui harjoittelunohjaajien neuvottelukokoukseen Tampereella 14.12.

Os.hoit. Martina Aminoff osallistui 1.1.—31.3. Tanskan kirjastokoulun musiikkikirjastokurssille ja kirj.aman. Sinikka Pyötsiä 31.7.—5.8. Loughborough Summer Schoolin järjestämälle lastenkirjastokurssille Tanskassa. Sivukirj.joht. Kaija Salonen osallistui IFLA:n kokoukseen Budapestissä 27.8.—3.9. ja piti kokouksessa esitelmän lasten lukemisesta.

Os.hoit. Eila Lindqvist suoritti 1.—17.6. opintomatkan Englantiin ja kirj.aman. Marja Sinnemaa työskenteli 1.9.—9.10. Kansainvälisessä nuortenkirjastossa Münchenissä.

XII pohjoismaiseen kirjastokokoukseen Otaniemessä 20.—23.8. ja sen järjestelyihin osallistui useita kirjaston virkailijoita. Kirj.joht. Sven Hirn esitti kokouksessa katsauksen Suomen kirjastolainsäädäntöön.

Suomen tieteellisen kirjastoseuran ja Suomen Kirjastoseuran järjestämään virallisjulkaisuseminaariin osallistuivat kirjastoama-

nuenssit Elmikaarina Martin, Helka Välitälo ja Marja Sinnemaa sekä kirj.aman. Leila Hämäläinen, joka oli mukana myös seminaarin järjestelytehtävissä. Suomen Kirjasto-seuran järjestämään henkilökunta- ja asiakassuhdeseminaariin Tampereella 9.—11.6. osallistuivat sivukirj.hoit. Hilkka Kauppi, os.hoit. Martina Aminoff ja kirj.apul. Eija Gelhar, joka osallistui myös kirjastoapulais-ten neuvottelupäiville Oulussa 4.—5.11. Ruotsinkielisten kirjastoseurojen kokoukseen Kristiinassa 5.—6.8. osallistuivat os.hoit. Benita Kock ja kirj.aman. Viveka Floman.

Helsingin seudun kesäyliopistossa järjestetyille kirjastotieteen cum laude-arvosanaan vaadittavalle kirjastotutkimmon täydennyskurssille osallistui useita kirjaston virkailijoita. Kirjaston eri alojen asiantuntijat luennoivat kurssilla. Helsingin ja Espoon työväenopistojen kirjastoapulaiskurseille osallistui neljä kirjastoapulaista. Kirj.apul. Marja Hakonen osallistui TVK-opiston kurssille 30.9.—16.12. Kirjastossa toimivat luottamusmiehet ovat osallistuneet heille järjestettyyn koulutukseen.

Tiedotustoiminta. Henkilökuntalehti »Kirjaston Kuulumisia», jota jaettiin myös pääkaupungin sanomalehdille ja eräille maamme kirjastoille, ilmestyi 10 numerona. Yleisölle jaettavaksi painatettiin pääkirjaston esite ja luettelo sivukirjastojen osoitteista ja puhelinnumeroista uusittiin. Kaupunginhallituksen myöntämällä määrärahalla toimitettiin ja julkaistiin kolmikielinen, kuvitettu esitelykirjanen »Helsingin kaupunginkirjasto — Helsingfors stadsbibliotek — Helsinki City Library». Taitosta huolehti taiteilija Martti Mykkänen. Moniste »Helsingin kaupunginkirjasto. Pääkirjasto ja sivukirjastoverkosto» uusittiin. Pääkirjaston tietokirjallisuusosasto toimitti viisi valikoivaa kirjalueteloa eri aiheista. Pääkirjaston I kerroksen aulaan sijoitettuun postilaatikkoon saapui runsaasti yleisön toivomuksia, joihin on vastattu kirjeitse tai puhelimitse. Vanhusten viikon näytelyssä 1.—7.10. kirjastolla oli oma osasto.

Vierailut ja kirjaston esittelyt. Pääkirjastoa, sivukirjastoja ja kirjastoautoja esiteltiin kertomusvuoden aikana useille koti- ja ulkomaisille vieraille ja vierailijaryhmille. Suurimman mielenkiinnon kohteena oli edelleen Töölön sivukirjasto, mutta myös Pihlajamäen ja Herttoniemen uudet kirjastot saivat vastaanottaa lukuisia vieraita. Vierailijaryhmistä mainittakoon Kiinan kansantasavallan lehtimiesvaltuuskunta, ryhmä Moskovan yliopiston opiskelijoita ja tutkijoita, Skotlanin aikuiskasvatustukomitea eli ns. Alexander Committee, Tukholman ja Reykjavikin kaupunkien valtuuskunnat, DDR:n parlamenttivaltuuskunta, lähetystöjen ja kulttuuriministeriöiden edustajia eri maista, neuvostoliittolainen kirjastonhoitajavaltuuskunta, XII pohjoismaisen kirjastokokouksen osanottajat ja Svenska Folkbibliotekarieföreningin ryhmä. Yksityisistä vierailijoista mainittakoon Puolan puolustusministerin puoliso Barbara Jaruzelski, Unescon kirjasto- ja arkistoasioiden osaston johtaja O. Mikhailov, Neuvostoliiton ministerineuvoston hallinto-osaston sanomalehtitoimiston johtaja Anatoli Beljakov sekä kunnallismiehiä, kirjastolautakuntien jäseniä, kirjastonhoitajia, kirjailijoita ja arkkitehtejä eri maista.

Töölön kirjastossa järjestettiin lisäksi parillekymmenelle eri yhdistykselle ja järjestölle tutustumisiltoja, joihin osallistui n. 750 henkilöä. Töölön kirjastoa on esitelty päivä- ja aikakauslehdissä ja sen lasten- ja musiikkikirjastotoimintaa on selostettu useissa tv-ohjelmissa. Myös Kallion sivukirjaston lastenkirjastotyöhön on tutustunut useita vierailijoita, ja virkailijoita on haastateltu parissa radio-ohjelmassa.

Musiikkikirjastotoiminta. Äänitteitä hankittiin 700 (ed.v. 939) kpl, poistettiin 19 ja vuoden lopussa äänitteiden kokonaismäärä Töölössä oli 3 853 (3 242) ja pääkirjastossa 1 213 (1 143), yhteensä 5 066 (4 385). Levyjen kuuntelijoita oli pääkirjastossa 5 311 (6 927), jotka kuuntelivat 8 130 (8 342) levyä; Töölössä kuuntelijoita oli 56 642 (47 193)

Herttoniemen lastenosasto hallitsee pyöreä kuvakirjahylly, joka tarjoaa houkuttelevia mahdollisuuksia mukavien lukuasentojen kokeilemiselle.

ja kuunneltuja levyjä 32 637 (29 633). Yhteensä 61 953 (54 120) henkilöä kuunteli 40 767 (37 975) levyä.

Kallion sivukirjastossa järjestettiin kuusi musiikki-iltaa, kuulijoita yhteensä 164. Maunulan sivukirjastossa pidettiin kuusi äänilevykonserttia, kuuntelijoita n. 100. Töölön sivukirjaston seitsemään musiikkikerhotilaisuuteen osallistui 295 henkilöä, elävän musiikin konsertteja järjestettiin 10, kuuntelijoita yhteensä 670 ja äänilevykonsertteja pidettiin 48, kuuntelijoita n. 10 kerralla.

Av-toiminta. Töölön sivukirjastoon sijoitetut, yleisötilaisuuksia varten hankitut elokuvaprojektori, diaprojektori, episkooppi ja levysoitin ovat toistaiseksi olleet käytössä enimmäkseen lapsille järjestetyissä tilaisuuksissa. Laitteita on esitelty henkilökunnalle ja niiden käyttömahdollisuuksista järjestet-

tiin kysely sivukirjastoille. Ahtaat ja epäkäytännölliset huoneisto-olot ja koordinoivan henkilön puute rajoittavat toimintaa.

Taidehankinnat. Kuvataidetoimikunnan julistaman kilpailun tuloksena hankitun, Töölön sivukirjaston pääsisäänkäynnin viereen sijoitetun Kari Juvan »Lukusali»-veistoksen julkistamistilaisuus pidettiin 19.6. Ylipormestari Teuvo Aura piti tilaisuudessa puheen. Kuvataidetoimikunnan myötävaiikutuksella voitiin Herttoniemen sivukirjastoon sijoittaa Heikki W. Virolaisen veistos »Marjatan pojan ylösnousemus».

Mikrofilmit. Helsingissä ilmestyneiden sanomalehtien ja vanhimpien maassamme ilmestyneiden lehtien mikrofilmausta jatkettiin. Vuoden lopussa mikrofilmirullien lukumäärä oli 3 143.

Kaukolainaus. Kaukolainauspyyntöjä muilta kirjastoilta vastaanotettiin 2 268 (ed. v. 2 008), joista voitiin lähettää 1 056 (896), näistä 82 (146) ulkomaille. Muille kirjastoille lähetettiin 100 (86) kaukolainapyyntöä, joista saatiin 89 (70) kirjaa. Jäljennepalvelusta huolehtivat pääkirjastoon ja Töölöön sijoitetut jäljenneautomaatit.

Lastenkirjastotoiminta. Kirjaston lastenkirjastotoiminta on edelleen ilahduttavalla tavalla vilkastunut, mikä varsin suurelta osalta on kirjaston sisäisen, koordinoivaa toimintaa harjoittavan lastenkirjastotoimikunnan ansio. Toimikunta järjesti keskustelutalaisuuksia eri aiheista ja suoritti lasten- ja nuortenlehtiä koskeneen kyselyn, joka suunnattiin sekä lapsille että henkilökunnalle. Kyselyn tarkoituksena oli helpottaa lehtivalintaa ja sen tuloksena julkaistiin henkilökuntalehdessä 30 lasten- ja nuortenlehden esittelyt. Eri sivukirjastoista koottujen lasten kirjoitusten ja piirustusten pohjalta lastenkirjastotoimikunta toimitti keväällä nuortenkirjapäiviksi lastenlehti Basiliskon.

Satutuntien, nukketeatteriesitysten ja tietokilpailujen lisäksi pidettiin kirjastonkäytön oppitunteja kansa- ja oppikoululaisille. Nukketeatteriesityksistä 12 oli Suomen Nukketeatterin, loput on henkilökunta valmistanut yhdessä lasten kanssa. Koulu-laisten lisäksi kirjastoa esiteltiin 44 (ed. v. 33) lastentarhaluokalle, yhteensä 1 622 (821) lapselle ja kuudelle lapsi- ja nuorisokerholle, yhteensä 92 lapselle.

Kallion sivukirjaston nukketeatterikerho kokoontui 36 kertaa, toimintaan osallistui 159 lasta. Kerho äänitti näytelmiä ja valmisti teatterille nukkeja ja kulsseja. Elokuvakerho kokoontui 10 kertaa ja siinä oli 10 jäsentä. Kerhoa ohjasi kaksi Ateneumin kamerataiteen linjan opiskelijaa. Lapset tustustuivat elokuvan tekemiseen ja valmistsivat ryhmätyönä kaksi lyhytfilmiä. Filmi-iltoja järjestettiin 4, katselijoita 149. Diasesityksiä oli myös 4, katselijoita 50. Ylioppilasteatterin ja Ebeneser-seminaarin oppilas-

kunnan näyttelijöiden teatteriesityksiä seurasi 67 lasta. Taiteilija Pirjo Saanan rytmileikki-iltaan osallistui 10 lasta. Ebeneser-seminaarin kolmannen vuosikurssin 30 opiskelijalle luennoitiin lastenkirjastotyöstä ja lastenkirjallisuudesta. Luentoihin liittyi kirjanäyttely ja nukketeatteriesitys.

Lauttasaaren sivukirjastossa järjestettiin neljä lastenohjelmailtaa, joissa kirjailija Kaija Pakkasen johdolla seipitettiin pieniä runoja, satuja, kertomuksia ja harjoiteltiin riittelyä. Osallistujia oli yhteensä 136. Malmin sivukirjastossa järjestettiin nuortenkirjapäivien yhteydessä kysely »Mikä kirja on sinun kiva kaverisi?», vastaajia 125. Lastentapahtumassa 17.5. arvottiin palkinnot kyselyyn osallistuneiden kesken, lisäksi katseltiin filmejä ja kuunneltiin musiikkia. Tapahtumaan osallistui 150 lasta. Maunulan sivukirjaston lastentapahtumaan, jossa piirrettiin, leikittiin ja soitettiin levyjä, osallistui 30 lasta. Maunulassa on kuunneltu musiikkia myös satutuntien yhteydessä.

Töölön sivukirjaston nukketeatterikerho kokoontui 25 kertaa ja mukana oli keskimäärin 10 lasta kerralla. Lasten omia nukketeatteriesityksiä oli 14. Luova teatteri, jota ohjaa taiteilija Vivi-Ann Barck, Barnteaterföreningen, kokoontui yhteensä 58 kertaa. Lastentapahtumaan, jonka ohjelmaan kuului elokuvia, musiikkia ja nukketeatteriesitys, osallistui 83 lasta. Laulu- ja soittoiltaan Ykä Mattilan yhtyeen kera osallistui 53 lasta. Elokuvaesityksiä oli 12 kertaa, katsojia 585. Diapositiiveja katseltiin satutuntien yhteydessä. Lasten lauantaisoittoja oli 45. Töölön musiikinkuuntelutilastoon sisältyvät myös lastenosaston 13 488 kuuntelijaa.

Laitoskirjastotoiminta. Meilahden alueen kaikki klinikat on suunnitelmien mukaisesti liitetty laitoskirjastotoiminnan piiriin, viimeisenä kirjastopalvelu ulotettiin tammikuussa käsittämään myös Sädehoitoklinikan osastot. Kirjastotoimintaa on jatkettu entiseen tapaan HYKS:n polio-osastolla ja IV sisätautien klinikan munuaisosastolla.

Kirjastonhoitajien ja laitosten henkilökunnan välistä yhteistyötä ylläpidettiin entiseen tapaan. Nikkilän sairaalan kirjastovirkailijat ovat osallistuneet lääkärrien kokouksiin, toimipaikkakoulutustilaisuuksiin ja sairaalassa toimivien eri toimikuntien työskentelyyn. Myllypuron kirjastonhoitaja on osallistunut laitoksen viihdetoimikunnan työhön. Os.hoit. Svanhild Snell kertoi kirjaston toiminnasta Psykiatrian klinikan sisäisen yhteistyön kokouksessa 1.11. Meilahden kirjastossa keskusteltiin kirjastonhoitajien ja Lastenklinikan henkilökunnan yhteistyöstä 29.9. ja keväällä järjestettiin Silmätautien klinikan henkilökunnalle tiedotustilaisuus, missä maist. Marja Pekkanen Sokeain kirjastosta selosti uutta äänikirjajärjestelmää.

Meilahden klinikoiden lastenosastoilla on luettu satuja ja kirj.apul. Aino Träskman on laulanut ja soittanut kitaraa lapsille. Barn-teaterföreningen järjesti edelleen leikkিতunteja Lastenklinikan psykiatrian osaston potilaille. Samoin pidettiin kevätkaudella leikkিতunteja Psykiatrian klinikan lapsipotilaille, joille järjestettiin myös satutunti.

Nikkilän sairaalan kirjastossa pidettiin 10 kirjastokonserttia, joissa oli keskimäärin 19 kuuntelijaa. Joulukahvikonserttiin osallistui 80 henkeä. Kirjallisuuskerho kokoontui 9 kertaa, osallistujia keskimäärin kahdeksan. Kirjallisia matineoita oli kaksi ja teatteriesityksiä kolme; viimemainitut järjestettiin yhdessä Uudenmaanlänän taidetoimikunnan ja sairaalan potilaiden tukiyhdistyksen kanssa. Psykiatrian klinikan kirjallisuuskerho kokoontui 14 kertaa. Kerhossa kuunneltiin myös musiikkia. Suursuon vanhainkodin kerho kokoontui 32 kertaa, ohjelmassa oli kirjallisia äänilevyjä, musiikkia, lausuntaa ja keskustelua. Myllypuron sairaskodin kerhossa kuunneltiin esitelmiä eri aloilta ja tutustuttiin diakuvien muutamiin matkakohteisiin. Kerho kokoontui 16 kertaa.

Sokeain kirjastosta saatiin vuoden aikana lainaksi 1 578 äänikirjaa silmäklinikan poti-

laille ja vanhainkodeissa hoidettaville näkövammaisille.

Kerhotoiminta ja yleisötilaisuudet. Pääkirjaston ranskan kerho Cercle de littérature française kokoontui viisi kertaa P. Guy Béhunen johdolla ja osanottajia oli yhteensä 67. Latinalaisamerikkalaisen kirjallisuuden illassa oli kuulijoita 42. Svenska teatern vieraili kerran esittäen Tsehovin »Om tobakens skadeverkningar». Sama näytelmä esitettiin myös Kulosaarella ja Töölössä. Herttoniemen sivukirjastossa kertoi kuvanveistäjä Heikki W. Virolainen kirjastoon sijoitetusta veistoksestaan »Marjatan pojan ylösnousemus», kuulijoita 20. Kallion sivukirjastossa järjestettiin yksi kirjallinen ilta, osanottajia 10, ja Ylioppilasteatterin näyttelijät vierailivat kerran, katsojia 40.

Töölön sivukirjastossa järjestettiin lähinnä taideaiheisia kerhotilaisuuksia 4, osallistujia yhteensä 125. Syksyn kirjautuudet esiteltiin yhdessä kustantajien kanssa järjestetyissä viidessä tilaisuudessa. Lisäksi järjestettiin kymmenen muuta tilaisuutta yhdessä eri järjestöjen ja kirjallisten yhdistysten kanssa. Naisasialiitto Unionin 80-vuotissyntymäpäivän kunniaksi pidettiin kirjastossa 9.—27.2. ja yhdessä SNS-seuran kanssa järjestetty Mjud Metshevin Kalevala-kuvitusten näyttely 28.11.—7.12.

Kirjavarasto. Kirjastoon hankittiin ja luetteloiitiin 111 757 uutta kirjaa, joista lahjoja 2 479, ja kokoelmista poistettiin 49 499 teosta. Kirjakokoelma kasvoi vuoden aikana 62 258 kirjalla ja teosten kokonaismäärä oli vuoden lopussa 1 193 542.

Kirjastoon tilattiin tai saatiin vapaakappaleina 834 eri aikakauslehteä yhteensä 3 431 vuosikertaa. Sanomalehtivuositietojen kokonaismäärä oli 1 232 edustaen 135 lehteä.

Aukioloajat. Kirjaston aukioloaikoja tarkistettiin vuoden alusta lukien siten, että opintosalit ja sanomalehtisalit suljetaan lauantaisin klo 15 ja että opintosalit ja Kallion kirjaston lasten lukusali ovat sunnuntaisin avoinna klo 12—18 ja sanomalehtisalit klo

8—15. Herttoniemen sivukirjasto oli suljettuna muuton vuoksi 29.—31.5. Kirjastoautot eivät kiertäneet 26.6.—22.7. välisenä aikana.

Tulot. Kaupunginkirjaston tulot nousivat kertomusvuonna 3 360 340 mk:aan, josta valtioavun osuus oli 3 004 217 mk ja muita tuloja yhteensä 356 123 mk.

Menot. Kertomusvuoden talousarvioon oli kaupunginkirjaston menoja varten merkitty 11 063 008 mk, lisämäärärahoja ja ylitysoikeutta saatiin 206 892 mk, v:lta 1971 siirtyi 163 873 mk, joten käytettävissä oli yhteensä 11 433 773 mk. Tilien mukaiset menot nousivat 11 158 174 mk:aan, v:een 1973 siirtyi 134 831 mk.

Menojen jakautuma oli seuraava: palkka-

usmenoja 6 979 524 mk (62.5%), kirjallisuus- ja sidontakuluja, lehtitilausmaksuja sekä äänilevyjen ja mikrofilmien hankinta 1 929 536 mk (17.3%), josta pelkästään kirjallisuuden hankintaan käytettiin 1 343 917 mk, huoneisto-, siivous- ja kalustomenot 1 520 212 mk (13.6%) sekä painatus-, toimisto-, kuljetus- ym. kustannukset 728 902 mk (6.6%).

Kirjastolautakunnan valvonnan alaiset yritykset. Kirjastolautakunta valvoi seuraavien yleishyödyllisten yritysten ja laitosten saamien avustusten käyttöä: Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kirjasto, Yhdistys Kirjoja Sokeille, Bragen leikekokoelma ja Kasvatusopillinen kirjasto- ja lukusalisäätiö.

*Lainojen jakautuminen kauno- ja tietokirjallisuuteen aikuisten sekä nuorten ja lasten lainausosastoilla:
 Utlåningens fördelning på fack- och skönlitteratur vid avdelningarna för vuxna samt barn och ungdom:
 Fiction and non-fiction book issues in adult and junior departments:*

Lainauspiste Utlåningsställe Lending point	Aikuisten kirjallainat/Utlåning åt vuxna/Issues to adults			Lasten ja nuorten kirjallainat/ Utlåning åt barn och ungdom/ Issues to children and young people			Kirjallainat kaikkiaan/Boklån inalles/ Total adult and junior				
	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non- fiction	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	Yhteensä Summa Total	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non- fiction	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	Yhteensä Summa Total	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non- fiction	%	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	%	Yhteensä Summa Total
Pääkirjasto/Huvudbiblioteket/Main Library	290 550	355 614	646 164	20 120	108 035	128 155	310 670	40.1	463 649	59.9	774 319
Sivukirjasto/Filial/Branch Library:											
Eteläinen/Södra	32 810	49 245	82 055	5 800	37 802	43 602	38 610	30.7	87 047	69.3	125 657
Haaga/Haga	40 460	72 160	112 620	4 648	43 193	47 841	45 108	28.1	115 353	71.9	160 461
Herttoniemi/Hertonäs	32 556	55 365	87 921	5 777	46 585	52 362	38 333	27.3	101 950	72.7	140 283
Kaarela/Kårböle	11 945	25 855	37 800	3 020	22 138	25 158	14 965	23.8	47 993	76.2	62 958
Kallio/Berghäll	123 867	206 154	330 021	20 306	100 270	120 576	144 173	32.0	306 424	68.0	450 597
Kulosaari/Brändö	11 795	24 448	36 243	2 417	19 233	21 650	14 212	24.5	43 681	75.5	57 893
Käpylä/Kottby	36 364	55 845	92 209	5 155	38 225	43 380	41 519	30.6	94 070	69.4	135 589
Lauttasaari/Drumsö	41 600	66 280	107 880	5 900	39 138	45 038	47 500	31.0	105 418	69.0	152 918
Malmi/Malm	12 621	22 370	34 991	2 030	15 643	17 673	14 651	27.8	38 013	72.2	52 664
Maunula/Månsas	22 108	48 670	70 778	4 884	48 367	53 251	26 992	21.8	97 037	78.2	124 029
Munkkiniemi/Munksnäs	39 905	55 080	94 985	3 875	29 029	32 904	43 780	34.2	84 109	65.8	127 889
Oulunkylä/Äggelby	12 849	32 077	44 926	2 947	31 143	34 090	15 796	20.0	63 220	80.0	79 016
Pakila/Baggböle	8 790	22 260	31 050	2 429	19 473	21 902	11 219	21.1	41 733	78.9	52 952
Pihlajamäki/Rönnebacka	13 016	36 545	49 561	3 459	37 644	41 103	16 475	18.2	74 189	81.8	90 664
Pitäjänmäki/Sockenbacka	13 246	34 010	47 256	3 244	28 289	31 533	16 490	20.9	62 299	79.1	78 789
Porolahti/Porovik	17 230	39 540	56 770	6 020	42 699	48 719	23 250	22.0	82 239	78.0	105 489
Puistola/Parkstad	18 270	24 562	42 832	2 938	30 815	33 753	21 208	27.7	55 377	72.3	76 585
Suomenlinna/Sveaborg	2 155	6 035	8 190	1 084	6 150	7 234	3 239	21.0	12 185	79.0	15 424
Tapanila/Staffansby	4 927	11 945	16 872	1 889	18 111	20 000	6 816	18.5	30 056	81.5	36 872
Toukola/Majstad	6 175	13 472	19 647	898	6 986	7 884	7 073	25.7	20 458	74.3	27 531
Töölö/Tölö	137 728	236 430	374 158	11 087	99 738	110 825	148 815	30.7	336 168	69.3	484 983
Vallila/Vallgård	35 535	63 956	99 491	3 555	33 856	37 411	39 090	28.5	97 812	71.5	136 902
Vallisaari/Skanslandet	366	735	1 101	160	695	855	526	26.9	1 430	73.1	1 956
Vartiokylä/Botby	25 970	40 870	66 840	5 560	49 325	54 885	31 530	25.9	90 195	74.1	121 725
Vuosaari/Nordsjö	24 620	50 210	74 830	4 943	57 300	62 243	29 563	21.6	107 510	78.4	137 073
Kirjastoauto-os./Bokbussavd./Book mobile	66 340	199 045	265 385	33 665	315 936	349 601	100 005	16.3	514 981	83.7	614 986
Laitoskirjasto/Anstaltsbiblioteket/Institution Library ..	47 253	117 901	165 154	3 054	20 444	23 498	50 307	26.7	138 345	73.3	188 652
Yhteensä/Summa/Total of issues	1 131 051	1 966 679	3 097 730	170 864	1 346 262	1 517 126	1 301 915	28.2	3 312 941	71.8	4 614 856

Erikielisen kirjallisuuden lainausta valaiseva taulukko :

Tabell över utlåningen av litteratur på olika språk :

Table illustrating the issues in different languages :

Lainauspiste Utlåningsställe Lending point	Suomenk.kirjallisuus Finskspråkig litt. Finnish literature		Skand.kirjallisuus Litt. på skand. språk Scand. literature		Muunk.kirjallisuus Litt. på utl. språk Foreign literature		Kaikkiaan Sammandrag Total	
		%		%		%		%
Pääkirjasto/Huvudbiblioteket/								
Main Library	563 141	72.7	153 474	19.8	57 704	7.5	774 319	16.8
Sivukirjasto/Filial/ Branch Library:								
Eteläinen/Södra	114 743	91.3	9 469	7.5	1 445	1.2	125 657	2.7
Haaga/Haga	147 659	92.0	10 042	6.2	2 760	1.8	160 461	3.5
Herttoniemi/Hertonäs	130 233	92.8	8 460	6.0	1 590	1.2	140 283	3.0
Kaarela/Kärböle	53 790	84.8	7 603	12.0	1 565	3.2	62 958	1.4
Kallio/Berghäll	430 861	95.6	16 045	3.6	3 691	0.8	450 597	9.8
Kulosaari/Brändö	41 600	71.9	13 238	22.8	3 055	5.3	57 893	1.3
Käpylä/Kottby	121 435	89.6	10 237	7.5	3 917	2.9	135 589	2.9
Lautasaari/Drumsö	115 345	75.4	32 638	21.3	4 935	3.3	152 918	3.3
Malmi/Malm	49 821	94.6	2 458	4.6	385	0.8	52 664	1.1
Maunula/Mänsas	118 800	95.8	4 453	3.6	776	0.6	124 029	2.7
Munkkiniemi/Munksnäs	102 945	80.5	19 580	15.3	5 364	4.2	127 889	2.8
Oulunkylä/Äggelby	74 124	93.8	3 846	4.9	1 046	1.3	79 016	1.7
Pakila/Baggböle	51 974	98.2	787	1.5	191	0.3	52 952	1.1
Pihlajamäki/Rönnebacka	85 561	94.4	3 570	3.9	1 533	1.7	90 664	2.0
Pitäjänmäki/Sockenbacka	73 765	93.6	4 282	5.4	742	1.0	78 789	1.7
Porolahti/Porovik	99 718	94.5	4 412	4.2	1 359	1.3	105 489	2.3
Puistola/Parkstad	73 297	95.7	2 165	2.8	1 123	1.5	76 585	1.7
Suomenlinna/Sveaborg	15 277	99.0	135	0.9	12	0.1	15 424	0.3
Tapanila/Staffansby	36 636	99.3	194	0.5	42	0.2	36 872	0.8
Toukola/Majstad	26 487	96.2	881	3.2	163	0.6	27 531	0.6
Töölö/Tölö	405 167	83.5	61 262	12.6	18 554	3.9	484 983	10.5
Vallila/Vallgård	131 183	95.8	4 578	3.3	1 141	0.9	136 902	3.0
Vallisaari/Skanslandet	1 928	98.6	20	1.0	8	0.4	1 956	0.1
Vartiokylä/Botby	114 745	94.3	6 085	5.0	895	0.7	121 725	2.6
Vuosaari/Nordsjö	131 209	95.7	5 188	3.9	676	0.4	137 073	3.0
Kirjastoauto-os./Bokbussavd./ Book mobile	552 015	89.8	51 147	8.3	11 824	1.9	614 986	13.3
Laitoskirjasto/Anstaltsbiblio- teket/Institution Library	170 396	90.3	16 123	8.5	2 133	1.2	188 652	4.0
Yhteensä/Summa/Total of issues	4 033 855	87.4	452 372	9.8	128 629	2.8	4 614 856	100.0
1971	3 763 274	87.0	448 357	10.4	114 939	2.6	4 326 570	100.0